

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології та
соціальних комунікацій

Методичні вказівки
до виконання, оформлення та захисту
кваліфікаційної роботи освітнього ступеня «магістр»
для студентів спеціальності 052 «Політологія»
за ОПП «Політичні технології та аналітика»
денної форми навчання

Усі цитати, цифровий та фактичний матеріал, бібліографічні відомості перевірені, запис одиниць відповідає стандартам

Укладач

А.М.Костенко

Суми
Сумський державний університет
2023

Методичні вказівки до виконання, оформлення та захисту кваліфікаційної роботи освітнього ступеня «магістр» для студентів спеціальності 052 «Політологія» за ОПП «Політичні технології та аналітика» денної форми навчання / укладач Костенко А. – Суми : Сумський державний університет, 2023. – 42 с.

Кафедра психології, політології та соціокультурних технологій

Зміст

ВСТУП	4
1. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	7
1.1. Сутність академічної доброчесності та види академічної недоброчесності здобувачів вищої освіти	7
1.2. Запобігання академічній недоброчесності здобувачів вищої освіти в науковій діяльності	8
2. ЗМІСТОВІ АСПЕКТИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА	11
2.1. Вибір теми кваліфікаційної роботи магістра	11
2.2. Структура кваліфікаційної роботи магістра	13
3. ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА	25
3.1. Процедури передзахисту та захисту кваліфікаційної роботи магістра	25
3.2. Перевірка на антиплагіат кваліфікаційної роботи магістра	27
3.3. Рекомендації щодо створення постера до кваліфікаційної роботи магістра	28
3.4. Регламент оцінювання кваліфікаційної роботи магістра	29
ДОДАТКИ	32

Вступ

Відповідно до затвердженого Стандарту вищої освіти України зі спеціальності «052 Політологія» (галузь знань «05 «Соціальні та поведінкові науки», рівень вищої освіти – другий (магістерський), ступінь вищої освіти – магістр) завершальним етапом навчального процесу за освітньою програмою «Політичні технології та аналітика» в Сумському державному університеті є виконання та публічний захист кваліфікаційної роботи.

Ці методичні вказівки укладені на підставі Національної рамки кваліфікації¹, Стандарту вищої освіти України зі спеціальності «052 Політологія» (галузь знань «05 Соціальні та поведінкові науки», рівень вищої освіти – другий (магістерський), ступінь вищої освіти – магістр², освітньої програми «Політичні технології та аналітика» Сумського державного університету³, «Положення про кваліфікаційну роботу здобувача вищої освіти Сумського державного університету», «Кодексом академічної доброчесності Сумського державного університету», «Положення про порядок створення та організацію роботи екзаменаційних комісій СумДУ з атестації здобувачів вищої освіти»⁴.

Кваліфікаційна робота – це самостійно виконана здобувачем вищої освіти підсумкова робота, що виступає формою атестації та передбачається на завершальному етапі здобуття певного рівня вищої освіти для встановлення відповідності набутих здобувачем результатів навчання (компетентностей) вимогам освітньої програми, стандарту вищої освіти та Національної рамки кваліфікацій.

Метою кваліфікаційної роботи для здобувачів освітньої програми «Політичні технології та аналітика» (ступінь вищої освіти «магістр») в цілому є систематизація здобувачами набутих компетентностей та програмних результатів навчання, а також

¹ Національна рамка кваліфікації. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>

² Затверджено та введено в дію Наказом Міністерства освіти і науки України від 18.03.2021 р. № 329.

³ <https://op.sumdu.edu.ua/#/programm/2394>

⁴ Реєстр основної нормативної бази системи управління якістю діяльності Сумського державного університету. <https://normative.sumdu.edu.ua/>

встановлення їх відповідності передбаченим стандартом і освітньою програмою, зокрема:

– **інтегральній компетентності** – здатності розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних політологічних теорій та методів характеризується комплексністю та невизначеністю умов;

– **загальним компетентностям:**

ЗК 3. Здатність розробляти проекти та управляти ними.

ЗК 4. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 7. Вміння виявляти, ставити та розв’язувати проблеми;

ЗК 8. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

– **фаховим компетентностям:**

ФК 3. Критичне осмислення проблем та принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних інститутів та процесів, гендерної політики, світової політики та політики окремих країн та регіонів.

– **програмним результатам навчання:**

ПР 3. Вільно спілкуватись усно і письмово українською та англійською мовами при обговоренні професійних питань, досліджень та інновацій в сфері політології.

ПР 4. Приймати ефективні рішення з питань політики, політичних наук і дотичних проблем, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати розвиток політичних процесів; визначати фактори, що впливають на них і на досягнення поставлених цілей; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки політичних рішень.

ПР 8. Розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері політології та з дотичних до неї міждисциплінарних напрямів з урахуванням методологічних, економічних, соціальних, правових та етичних аспектів.

ПР 11. Професійно виконувати політико-організаційні, науково-дослідницькі, експертно-аналітичні та консультаційні функції на місцевому, національному та міжнародному ринку праці.

Усі передбачені освітньою програмою «Політичні технології та аналітика» компоненти готують магістрантів до майбутньої практичної діяльності і до самостійної науково-дослідницької та аналітичної роботи, що сприяє закріпленню навички роботи з науковою літературою, електронними інформаційними ресурсами, відкритими базами даних, а також дозволяє краще усвідомити та структурувати потреби цільової групи і шляхи їх реалізації.

Виконання магістерської роботи має також засвідчити рівень володіння магістрантами методологією наукової творчості, сучасними технологіями роботи з інформацією, зокрема, технологіями та методами збору, обробки, аналізу та подання наукової інформації, технологіями комунікацій з цільовими групами, засобами адвокації тощо. Все перелічене визначає особливості і високий рівень вимог до підготовки магістерської роботи за даною освітньою програмою.

Дані методичні рекомендації призначені для здобувачів магістерського рівня освітньо-професійної програми «Політичні технології та аналітика» і стосуються основних вимог до написання і оформлення випускних магістерських робіт, а також процедури їх захисту.

1. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1.1. Сутність академічної доброчесності та види академічної недоброчесності здобувачів вищої освіти

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (Документ № 1556-VII, поточна редакція від 28.05.2023) академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених Законом України «Про освіту», «Про вищу освіту» та ін. правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та наукових (творчих) досягнень.

Відповідно до «Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у Сумському державному університеті» порушеннями академічної доброчесності здобувачів є такі:

– академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих матеріалів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

– самоплагіат – оприлюднення власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових досліджень, використання власних попередніх праць без посилань на те, що така праця вже була раніше використана або опублікована;

– фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі та/або наукових дослідженнях;

– фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу та/або наукових досліджень;

– списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для

використання;

- обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; підроблення підписів в офіційних документах;

- придбання в інших осіб чи організацій із наступним поданням як власних результатів освітньо-наукової діяльності;

- запозичення результатів інших наукових груп; крадіжка результатів досліджень у межах однієї наукової групи;

- викривлення наукових досягнень;

- перебільшення важливості та практичної значущості результатів дослідження;

- проходження процедур контролю знань підставними особами тощо.

1.2. Запобігання академічній недоброчесності здобувачів вищої освіти в науковій діяльності

Часто здобувачі освіти асоціюють академічну доброчесність під час написання наукової роботи лише з відмовою від текстових запозичень без посилання на їхнього автора/ів. Цепов'язано з тим, що, насправді, академічний плагіат є одним із найрозповсюдженіших видів академічної недоброчесності, проте академічна доброчесність здобувачів у науковій діяльності не зводиться лише до надання посилань на джерела інформації в разі використання тексту, ідей, розробок тощо.

Основними видами академічного плагіату є такі:

- агрегатор – текст та/або ілюстрації мають належне оформлення цитат, але майже не містить оригінальних думок, власного внеску автора (стосується лише наукових робіт, де обов'язковою частиною є авторські дослідження);

- використання уявних джерел – текст містить посилання на уявні джерела, недостовірні або неточні відомості про джерела;

- гібрид – поєднання цитованих джерел і скопійованих матеріалів (тексту, ілюстрацій) без посилання; «знайти-

замінити» – зберігається основний зміст джерела із зміною ключових слів і фраз; клонування – копіювання, точне відтворення (слово в слово) чужого тексту та/або запозичення ілюстрацій із подальшим поданням їх як авторських;

- копіювання – матеріал містить значну частину тексту та/або ілюстрації одного джерела без змін;

- мешап – мікс (змішування) скопійованих матеріалів із кількох джерел;

- ремікс – парафраза матеріалів кількох джерел упорядковуються так, щоб текст виглядав цілісним;

- ретвіт – текст містить належне цитування, але, по суті, дублює формулювання та/або структуру першоджерела.

Опрацювання наукової літератури потребує компетентностей роботи з науковими текстами: аналізу, узагальнення, переформулювання, цитування тощо. У зв'язку з цим гостро постає питання академічної доброчесності. Неприпустимо видавати думки та ідеї інших науковців за свої. Переказуючи позицію певного дослідника, потрібно вказати його прізвище, а в дужках зазначити номер у списку використаної літератури з його роботою. Якщо ж текст наукової роботи використовують без змін, то його беруть у лапки та оформлюють як цитату із зазначенням не лише номера зі списку використаних джерел, але й сторінки, на якій розміщена цитата.

З метою запобігання академічному плагіату в Сумському державному університеті впроваджена обов'язкова перевірка наукових робіт на платформі [StrikePlagiarism.com](https://www.strikeplagiarism.com) (див. 4.2), а також обов'язковим є оприлюднення кваліфікаційних робіт у репозитарії бібліотеки СумДУ.

Запобіжниками фабрикації та фальсифікації як можливим проявам академічної недоброчесності здобувачів під час роботи над науковим дослідженням є систематичне консультування студентів-магістрантів із науковими керівниками та надання їм у процесі роботи всіх «сирих», первинних результатів (бланки опитування, база даних в Excel тощо).

Відповідно до «Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у Сумському державному

університеті» за порушення академічної доброчесності здобувачі вищої освіти можуть бути притягнені до таких видів академічної відповідальності:

- позбавлення наданих університетом пільг;
- позбавлення права брати участь від імені університету в конкурсах на отримання стипендій, грантів тощо;
- повідомлення суб'єкта (фізичної або юридичної особи), який здійснює фінансування навчання (проведення наукового дослідження), потенційних роботодавців, батьків здобувачавищої освіти про вчинене порушення;
- виключення порушника з наукових проєктів, у яких він брав участь на час скоєння порушення;
- виключення з рейтингу претендентів на отримання академічної стипендії або нарахування штрафних балів у такому рейтингу, позбавлення академічної стипендії;
- попередження;
- відрахування з університету.

2. ЗМІСТОВІ АСПЕКТИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

2.1. Вибір теми кваліфікаційної роботи магістра

Вибір теми кваліфікаційної роботи магістра – один із найважливіших етапів її підготовки, що може реалізовуватися досить тривалий час. Вибір теми кваліфікаційної роботи магістра ґрунтується на таких чинниках: 1) соціальній актуальності обраної теми; 2) науковій актуальності обраної теми; 3) запитах бази практики та можливості емпіричного вивчення предмета дослідження; 4) наукових інтересах здобувача.

Соціальна актуальність теми кваліфікаційної роботи магістра означає її співзвучність із потребами суспільства на світовому, державному або регіональному рівнях. Наукову актуальність теми кваліфікаційної роботи магістра визначають на основі вивчення сучасних праць вітчизняних і закордонних дослідників. З одного боку, індикатором наукової актуальності обраної теми кваліфікаційної роботи магістра є наявність співзвучних сучасних публікацій, з іншого боку, тема кваліфікаційної роботи магістра повинна стосуватися конкретного ще не дослідженого аспекту визначеної проблеми.

Наукові інтереси студента є не менш значущим чинником вибору теми кваліфікаційної роботи магістра, адже внутрішні мотиви будь-якої (зокрема й наукової) діяльності є дуже потужним стимулом досягнення результатів. Водночас студент повинен урахувувати й можливість проведення емпіричного дослідження за обраною тематикою.

Важливими при формування тематики є й такі чинники, як актуальність теми, її наукове і практичне значення, рівень

дослідженості, висвітлення проблематики у науковій літературі, наявність/доступність бази практики та інформації для аналізу за напрямом дослідження тощо.

Назва теми магістерської роботи повинна відповідати обраній освітній програмі та суті обраної наукової/практичної проблеми (завдання). Тема має орієнтувати на мету магістерського дослідження і фіксувати потенційну його завершеність. Тема роботи має бути короткою і чіткою, без складних зворотів та ускладненої термінології. У окремих випадках у назві роботи може бути передбачений невеликий підзаголовок (до 6-7 слів), який дозволить конкретизувати завдання або ж окреслити певні обмеження дослідження.

Вибір теми кваліфікаційної роботи магістра обґрунтовує здобувач на засіданні кафедри психології, політології та соціокультурних технологій СумДУ та затверджують її рішенням. На основі протоколу засідання кафедри готують і видають наказ СумДУ «Про затвердження тем і керівників кваліфікаційних робіт».

Теми дипломних робіт можуть включати аналітичну чи технологічну складову.

1) Аналітична складова передбачає:

- якісну (аналіз нормативно-правової бази, міжнародних чи вітчизняних практик, результатів вторинних даних, власне емпіричне якісне дослідження) чи кількісну (аналіз кількісних вторинних даних; власне кількісне емпіричне дослідження) стратегію дослідження;

- структура роботи має включати кабінетне та емпіричне дослідження;

- сформульовані рекомендації за результатами аналітики;

- результати дослідження опубліковані у форматі тез чи

наукової статті

2) Технологічна складова передбачає:

- якісну (аналіз нормативно-правової бази, міжнародних чи вітчизняних практик, результатів вторинних даних, власне емпіричне якісне дослідження) стратегію дослідження;
- структура роботи має включати кабінетне дослідження та практичну частину;
- описана діяльність на базі практики;
- результати дослідження апробовані та впроваджені, що підтверджується актом впровадження з відповідної бази практики.

2.2. Структура кваліфікаційної роботи магістра

Зміст до кваліфікаційної роботи магістра

Наступним етапом написання кваліфікаційної роботи магістра є визначення її структурних компонентів, які відображають у змісті до кваліфікаційної роботи. Стандартна композицій- на *структура* кваліфікаційної роботи магістра складається: 1) із змісту; 2) анотації з ключовими словами; 3) вступу; 4) розділу 1; 5) розділу 2; 6) розділу 3; 7) висновків; 8) списку використаної літератури; 9) додатків (за потреби). Усі розділи містять по 2–3 підрозділи та висновки до кожного розділу.

Змісту кваліфікаційної роботи магістра передує титульний аркуш (див. додаток А).

Анотація до кваліфікаційної роботи магістра

З метою інтеграції здобувачів вищої освіти до світового наукового товариства захист кваліфікаційної роботи магістра може відбуватися як українською, так і англійською мовою.

Якщо захист кваліфікаційної роботи буде відбуватися англійською мовою, у роботу додають анотацію обсягом 6,0–8,0 тис. друкованих знаків, якщо українською – анотацію англійською мовою 1,0–2,0 тис. друкованих знаків додають до роботи під час її завантаження в репозитарій.

Вступ до кваліфікаційної роботи магістра

Вступ передує основній частині кваліфікаційної роботи магістра та формує загальне уявлення про її зміст. Вступ повинен містити такі складові: 1) актуальність дослідження; 2) мету дослідження; 3) об'єкт дослідження; 4) предмет дослідження; 5) завдання дослідження; 6) гіпотезу дослідження; 7) методи дослідження; 8) теоретичну значущість дослідження; 9) практичну значущість дослідження; 10) апробацію результатів дослідження; 11) структуру та обсяг кваліфікаційної роботи магістра.

Мета дослідження, яка формується відповідно до теми магістерської роботи і є головним елементом структури та важливим методологічним інструментом дослідження. При цьому бажано уникати формулювань мети як «Дослідження...», «Вивчення...», тому що ці слова вказують на засіб досягнення мети, а не на саму мету.

Об'єкт дослідження (процес або явище). Це та частина об'єктивної політичної чи соціальної реальності, яку потрібно дослідити, вивчити, проаналізувати.

Предмет дослідження (конкретна задача в рамках досліджуваного процесу або явища). Визначається конкретний аспект, властивість або відношення об'єкта дослідження.

Гіпотеза/и магістерського дослідження – це зроблене здобувачем на основі попереднього аналізу наукових джерел,

власного досвіду або ж спостережень припущення щодо можливих результатів дослідження, щодо існування залежностей, тенденцій тощо. Пропоновані гіпотези можуть стосуватись динаміки розвитку окремих політичних процесів, можливостей/характеру впливу тих чи інших явищ/показників на перебіг подій/процесів, окремих тенденцій у розвитку політичних процесів тощо.

Методи дослідження. Важливо не тільки перерахувати методи, але й вказати, для чого який конкретно метод використовувався і в чому його доцільність чи переваги в межах даного дослідження. При цьому обрані методи будуть відрізнятись для роботи аналітичного чи технологічного спрямування.

Наукова новизна та теоретична, дослідницька цінність отриманих результатів, оригінальність застосованих підходів, відмінність отриманих результатів від вже наявних, отриманих і описаних іншими дослідниками.

Практичне значення отриманих результатів (бажано вказати, в яких сферах та на якому рівні можуть бути використані результати даної магістерської роботи/дослідження),

Апробація отриманих результатів (вказується, на яких наукових/практичних семінарах чи конференціях, в яких публікаціях оприлюднювались валися результати дослідження, в яких проектах були застосовані пропоновані методики чи інструменти, технології тощо).

Розділ 1 кваліфікаційної роботи магістра

Розділ 1 кваліфікаційної роботи магістра складається не менше ніж із двох підрозділів і висновків до розділу і

присвячений визначенню змісту теоретичного компонента предмета дослідження.

переважання аналітичної чи технологічної складових роботи – перший розділ носить теоретичний характер і відображає рівень теоретичного обґрунтування проблеми, що досліджується. Магістрант має проаналізувати наукову літературу, в якій висвітлюються предмет дослідження, історія та сучасні тенденції, основні методи та підходи до аналізу обраних політичних явищ, процесів тощо. Обов'язковою частиною даного розділу має бути визначення невивчених, недостатньо висвітлених аспектів проблеми, навколо яких формуються коло завдань і потенційні елементи наукової новизни та можливі варіанти практичного вирішення проблеми.

Коло джерел, які будуть об'єктом аналізу, визначається темою магістерської роботи та специфікою обраної сфери політичного життя. Проте бажаним є звернення до сучасних видань (не старше 5-річного давнини), наукових публікацій вітчизняних та іноземних авторів (за винятком російських), у яких досліджуються обрана магістрантом чи дотична проблематика. Такими джерелами можуть бути монографії, наукові статі та тематичні збірники, посібники, матеріали конференцій, публікації на офіційних сайтах, огляди-звіти міжнародних організацій. Для вирішення окремих завдань цього розділу доцільним буде аналіз наявної нормативної бази (вітчизняної чи міжнародних документів, результатів соціологічних досліджень, статистики або ж інтернет-публікацій). Магістрант має продемонструвати здатність критично оцінювати та порівнювати точки зору окремих авторів, представників різних наукових шкіл, коректно використовувати статистичні дані. І обов'язковою умовою є посилання на джерела і їх відображення у списку літератури.

Джерела можна систематизувати або ж за тематикою та підходами до аналізу визначеної проблеми, включаючи рівень охоплення, сфери політики або окремі акценти, які робляться стосовно аналізованих процесів. Можливим і прийнятним є також огляд джерел у хронологічному порядку. Якщо робота має аналітичний характер, то бажано описати і ті підходи, критерії, які застосовують окремі дослідники при відборі матеріалу для аналізу чи узагальнень, особливості і переваги методів обробки або застосованих програмних продуктів чи підходів при формуванні висновків. Окремо за потреби аналізується література щодо методів конкретних досліджень.

Весь необхідний для підготовки цього розділу масив літератури – як вітчизняної, так і зарубіжної, є в університетській бібліотеці і доступний кожному магістрантові через сервіс «Особистий кабінет». Користуватись ним дуже зручно, особливо, якщо врахувати той факт, що університетська бібліотека забезпечує цілодобовий і безкоштовний доступ здобувачів багатьох баз даних і повнотекстових документів і ресурсів провідних університетів світу.

Завдання цього розділу роботи не можуть бути зведені лише до опису наявних публікацій чи статистики, які відображають наявний стан справ у тій чи іншій сфері політичного життя. Якщо у вступі лише коротко і фрагментовано вказувалось, чому обрана тема є актуальною у науковому і практичному вимірі, то у основній частині роботи, зокрема у першому розділі, на основі детального огляду і аналізу джерел доводиться необхідність її дослідження, опрацювання. При цьому здобувач/ка має продемонструвати вміння аналізувати тексти, робити порівняння та висновки, систематизувати опрацьований матеріал, аргументувати класифікацію/віднесення окремих положень, підходів до тих чи

розділів, шкід, систем тощо. Фактично, робота над матеріалом цього розділу формує методологічну основу дослідження і методологічну грамотність магістранта. Це одна з основних компетентностей, на набуття якої спрямована кваліфікаційна робота за цією освітньо-професійною програмою.

Аналізуючи наявну літературу, здобувач/ка зможе визначитись і з наявними методиками і підходами, які використовуються при роботі з великими масивами даних, статистичними матеріалами, оцінити не лише переваги чи обмеження таких підходів, а й можливості, наприклад, застосування вже наявних методик для аналізу ситуацій чи сфер, в яких вони до цього часу ще не застосовувались.

Важливо пам'ятати про необхідність посилань у тексті, коректність цитувань, недопущення будь яких спотворень позицій авторів.

В межах даного розділу магістерської роботи здобувач/ка може запропонувати на основі огляду літератури власні варіанти визначень окремих термін, доповнити існуючі класифікації процесів, вказавши на переваги чи обмеження наведених дослідниками, порівняти наявні методики чи підходи до аналізу ситуації і запропонувати їх вдосконалення. Все зазначене може бути визначене в якості завдань і опрацьоване у наступному розділі.

Зазвичай, працюючи над підготовкою магістерської роботи, здобувачі опрацьовують значний масив наукової літератури та інших джерел. Тому досить часто є бажання описати всі опрацьовані напрямки, підходи, методики, а, значить, є ризики перевантаження розділу зайвим (з точки зору завдань дослідження) матеріалом, цитатами, прикладами. При цьому маємо чітко витримувати вимоги, пам'ятаючи, що обсяг першого розділу **не повинен перевищувати 30% загального**

обсягу кваліфікаційної магістерської роботи. А зазначені ризики можуть бути подолані саме якісним аналізом джерел, ефективним використанням наукового апарату – коли в процесі роботи з джерелами здобувач не втрачає з поля зору визначеної мети і завдань, орієнтується на цільову групу і коректно застосовує методи для аналізу матеріалу і робить аргументовані висновки з прочитаного та проаналізованого.

Завершується даний розділ роботи коротким підсумком, в якому на основі проведеного аналізу літератури за обраним напрямком, систематизації підходів та зроблених узагальнень здобувачем формулюються положення-висновки щодо необхідності подальшого дослідження проблеми. Зокрема, мають бути окреслені недостатньо висвітлені аспекти проблеми, окремі чинник/показники, які мають бути враховані в ході подальшого аналізу, найбільш ефективні методики чи технології, які можуть бути використані тощо. На даному етапі варто звернутись до визначених гіпотез, навколо яких буде структуруватись подальша робота магістранта над темою.

Досить корисними ресурсами, які суттєво полегшують роботу здобувачів, є бібліотечні інформаційно-пошукові системи, систематизовані електронні ресурси мережі Інтернет, доступ до яких забезпечує наукова бібліотека СумДУ <https://library.sumdu.edu.ua/uk/>.

Розділ 2,3 кваліфікаційної роботи магістра

Розділ 2 кваліфікаційної роботи магістра складається не менше ніж із двох підрозділів і висновків до розділу та містить опис методології дослідження, стратегії дослідження та наявних практик політичної технології.

Розділ 3 кваліфікаційної роботи магістра складається не менше ніж із двох підрозділів і висновків до нього та містить

детальні обґрунтування та опис отриманих емпіричних даних, результати впровадження/апробації політичної технології, що розробляється.

Другий та третій розділи магістерської роботи мають переважно аналітико-дослідницький та технологічний характер і складається з 2-3-х підрозділів (параграфів). За спільним рішенням магістранта та наукового керівника власне дослідження може бути винесене як окремий розділ роботи.

Якщо у роботі не передбачений окремий проектно-рекомендаційний розділ, матеріал такого спрямування виділяється як окремий підрозділ. Особливо це стосується робіт, що мають технологічну спрямованість. У цій частині роботи мають бути описані практичні результати дослідження і сформульовані рекомендації щодо їх практичного застосування.

Під час опису методів і методик, використовуваних в емпіричному дослідженні, опитувальники та інші інструменти дослідження необхідно характеризувати змістовно, а не наводити їхній текст. Не варто цього робити і в додатках. Достатньо послатися на наукове джерело, що містить ту чи іншу методику. Винятком є самостійно розроблені анкети. У розділі 2 вони їх також лише описують, а в додатках наводять у повному обсязі.

Усі одержані результати емпіричного дослідження повинні спочатку бути подані в кількісних показниках, а потім – інтерпретовані якісно. Основними формами подання кількісних показників у кваліфікаційній роботі магістра є таблиці та/або рисунки. Результати окремих респондентів зазвичай не подають. Результати емпіричних досліджень підлягають статистичному аналізу в програмах Excel.

Всі методи дослідження мають бути аргументовані та коректно описані, а отримані результати проілюстровані

таблицями, графіками, діаграмам. У свою чергу ці таблиці, діаграми та графіки мають бути описані, пояснені, а розділ має завершитись висновками, які дозволяють визначити наявний стан справ та тенденції процесів у визначеній сфері політичного життя і окреслити шляхи вдосконалення, невикористаних ресурси/резерви, механізми вирішення.

Для обробки одержаного дослідницького матеріалу застосовують відомі в політичній науці **статистичні методи**: кореляційний аналіз – числове співвідношення двох різних змінних; факторний аналіз – для визначення спорідненості окремих психологічних тестів на основі порівняння коефіцієнтів кореляції кожного з них. Ефективність вимірювання незалежно від умов проведення визначається поняттям «надійність» і «валідність».

Надійність – ступінь узгодженості результатів, які дослідник одержує при багаторазовому застосуванні методики виміру. Надійна міра заслуговує довіри, дає стійкі результати, які можна відтворити.

Валідність – це показник точності, з якою методика вимірює те, для чого вона створена, а також адекватність методу поставленому завданню дослідження.

Потрібно вказати також *базу дослідження* (де проводилося дослідження) і *опис вибірки* (хто був охоплений дослідженням і скільки респондентів брало участь).

У висновках до розділу зазначають використані методики емпіричного дослідження та його основні результати без конкретизації кількісних показників.

Висновки до кваліфікаційної роботи магістра

Висновки містять у концентрованому вигляді основні результати дослідження з усіх поставлених завдань, виконуваних

автором у процесі написання наукової роботи. Формулювання висновків повинні бути стислими та змістовними.

У першому пункті висновків здобувач/ка має коротко оцінити стан розробки аналізованого питання, на основі чого були сформульовані завдання. А потім розкрити методи вирішення поставлених у роботі наукових та практичних завдань і проаналізувати результати практичного їх розв'язання, які порівнюються з матеріалами вже проведених досліджень. Умовно кажучи, у висновках будуть співвіднесені перший і другий розділи роботи. При цьому для здобувач/ка має наголосити на якісних і кількісних показниках здобутих результатів, особливостях і перевагах застосованих методик, підходів до аналізу даних чи технологій.

Крім того, важливим є здатність формулювати рекомендації щодо використання отриманих висновків і результатів – як для практичного вирішення проблем, так і для їх подальшого дослідження. Не остання роль відводиться і визначенню тих акторів, структур чи рівнів влади, яким будуть адресовані ті чи інші рекомендації, зроблені на основі проведеного дослідження.

Отже, у загальних висновках мають бути представлені найважливіші наукові та практичні результати, одержані здобувачем у магістерській роботі. У висновках не передбачені цитати, посилання на окремі джерела.

У висновках також зазначають перспективи подальших досліджень, пов'язані з розв'язанням недосліджених аспектів проблеми.

Обсяг висновків не повинен перевищувати 3–4 сторінки.

Список використаної літератури до кваліфікаційної роботи магістра

Список використаної літератури містить перелік усіх друкованих чи електронних джерел, опрацьованих під час роботи над кваліфікаційною роботою магістра.

Вивчення наукової літератури має відбуватися на основі надання переваг таким її видам, як монографії, статті в періодичних виданнях, дисертації та автореферати, словники тощо. Підручники й посібники також можуть бути джерелами одержання інформації з проблеми дослідження. Але потрібно пам'ятати, що видання цього виду належать до навчально-методичних, а отже, їхнє використання не повинно домінувати над науковими виданнями.

Список використаних джерел формується в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Спочатку йдуть джерела кирилицею, потім латиницею з їх наскрізною нумерацією.

Якщо серед використаних джерел є досить велика кількість електронних джерел та відеоматеріалів, вони іноді можуть виноситись окремо з підзаголовком «Електронні джерела». Проте найчастіше вони подаються у загальному списку.

Загальний список джерел має містити не менше 50 позицій (з іноземними джерелами та електронними посиланнями) - в залежності від характеру та тематики роботи (її технологічної чи аналітичної спрямованості). Загалом для магістерської роботи вважається прийнятним розрахунок «одне джерело на сторінку розділу» (не рахуючи вступу та висновків).

Оформлення кожної конкретної позиції списку джерел здійснюється відповідно до загальноприйнятих норм,

визначених стандартом

Вимоги до оформлення списку використаної літератури містяться в 3 розділі цих рекомендацій.

Додатки до кваліфікаційної роботи магістра

Додатки формують за потреби та розміщують у них матеріали, які не увійшли в основну частину кваліфікаційної роботи магістра. Це можуть бути таблиці або рисунки з проміжними результатами емпіричного дослідження, авторські анкети, тощо.

Кожний новий додаток позначають літерою українського алфавіту. Наприклад, ДОДАТОК А.

3. ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

3.1. Процедури передзахисту та захисту кваліфікаційної роботи магістра

Передзахист кваліфікаційної роботи магістра відбувається на засіданні кафедри психології, політології та соціокультурних технологій не пізніше ніж за місяць до її захисту. Студент надає електронний варіант завершеної наукової роботи керівнику на перевірку не пізніше ніж за 7 робочих днів до передзахисту кваліфікаційної роботи магістра. Без попередньої перевірки керівником кваліфікаційну роботу магістра до передзахисту не допускають. На передзахисті студент презентує її результати впродовж 7 хвилин. Після цього викладачі можуть поставити уточнювальні питання та надати рекомендації щодо вдосконалення наукової роботи. На передзахисті також можуть бути внесені уточнення до теми кваліфікаційної роботи магістра.

Після проходження передзахисту студент на основі одержаних рекомендацій має можливість внести уточнення до наукової роботи та подає її на перевірку щодо наявності текстових запозичень. У разі успішного проходження перевірки наукової роботи на плагіат керівник наукової роботи готує на неї відгук. Обов'язковим документом є також рецензія на наукову роботу, що надає зовнішній рецензент – науково-педагогічний працівник, роботодавець або практик, місцем роботи якого не є СумДУ. Кваліфікаційну роботу магістра з відгуком наукового керівника, рецензією, довідкою про впровадження та протоколом перевірки на плагіат передають до державної екзаменаційної комісії не пізніше ніж за 5 робочих днів.

Захист кваліфікаційної роботи магістра відбувається за присутності здобувача вищої освіти, голови та членів державної екзаменаційної комісії, а також усіх охочих. Захист кваліфікаційної роботи магістра передбачає 7-хвилинну доповідь здобувача з презентацією результатів наукового дослідження. Виступ повинен супроводжуватися демонстрацією наочності (таблиць, діаграм, схем тощо) на слайдах презентації чи постері. Після закінчення студентом доповіді члени державної екзаменаційної комісії ставлять свої питання задля об'єктивного визначення переваг і недоліків наукової роботи. Захист кваліфікаційної роботи магістра може відбуватися українською або англійською мовою. Захист англійською мовою передбачає, що не лише доповідь, але й відповіді на питання студент надає обраною мовою захисту.

Порядок захисту магістерської роботи встановлено Положенням про державні екзаменаційні комісії та відповідними нормативними документами університету⁵.

Після успішного захисту магістерська робота зберігається на випусковій кафедрі. Крім того, з метою сприяння дотриманню академічної доброчесності всіма учасниками освітнього процесу та враховуючи вимоги стандартів вищої освіти, нормативних документів і рекомендацій Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти усі кваліфікаційні випускні роботи здобувачів вищої освіти рівня «магістр» розміщуються у відкритому доступі. Ця процедура здійснюється відповідно до наказу ректора від 07 лютого 2020 р. №0124-І «Про оприлюднення кваліфікаційних випускних робіт в інституційному репозитарії».

⁵ <https://normative.sumdu.edu.ua/?task=getfile&tmpl=component&id=f25f99b8-f63c-ea11-912d-001a4be6d04a&kind=1&version=1679075767.9493>

3.2. Перевірка на антиплагіат кваліфікаційної роботи магістра

Відповідно до «Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у Сумському державному університеті» кваліфікаційні роботи здобувачів на етапі подання роботи до захисту перевіряє безпосередньо керівник кваліфікаційної роботи або відповідальна особа на кафедрі. Для цього використовують системи StrikePlagiarism.com. або Unicheck.

«Методична інструкція щодо перевірки робіт на наявність ознак академічного плагіату» містить таку інтерпретацію показників звіту подібності системи StrikePlagiarism:

– коефіцієнти подібності: 1) коефіцієнт подібності № 1 – показник, що визначає рівень текстових запозичень, знайдених у джерелах, розраховується на підставі коротких словосполучень (мінімум 5 слів); 2) коефіцієнт подібності № 2 – показник, що визначає рівень текстових запозичень, знайдених у джерелах, який розраховується на підставі словосполучень, довжина яких становить 25 слів; 3) коефіцієнт цитувань – показник, що вказує на обсяг тексту між лапками;

– текстові маніпуляції: 1) заміна літер – заміна літер алфавіту мови роботи символами з інших алфавітів; 2) інтервали – збільшені відстані між літерами можуть імітувати прогалини, спричинивши з'єднання слів в аналізованому тексті роботи; 3) мікропробіли – прогалини нульової довжини між буквами або словами, що можуть призвести до неправильного розподілу слів в аналізованому тексті роботи; 4) білі знаки – символи з білим кольором шрифту можуть замінювати прогалини, спричинивши з'єднання слів в аналізованому тексті роботи; 5) парафрази (SmartMarks) – перефразування, спроба приховати джерело запозичення, змінюючи місцями слова, додаючи синоніми;

- кількість точних збігання слів (фрагментів) і їхнє відсоткове відношення, знайдених за URL.

Інструкцією визначена така інтерпретація показників звіту подібності системи Unichек:

- показник схожості – відображає загальний відсоток схожості та перелік згрупованих джерел із текстовими збігами;

- цитати – відображає відсоток цитат у тексті роботи, а також перелік знайдених цитат і посилань;

- вилучення – відображає відсоток схожості вилучених джерел і перелік згрупованих вилучених джерел із текстовими збігами;

- модифікації – відображає перелік об'єктів (зміна літер, приховані кольорові символи та картинки, спеціальні символи та шрифти), які використовують із метою викривлення результату.

3.3. Рекомендації щодо створення постера до кваліфікаційної роботи магістра

Постер – вертикально розміщений плакат формату А0, на якому компактно розміщено інформацію про кваліфікаційну роботу магістра:

- назва кваліфікаційної роботи;

- прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти; спеціальність, № групи;

- прізвище, ім'я, по батькові та посада наукового керівника);

- мета й завдання наукової роботи;

- об'єкт і предмет дослідження;

- методи дослідження;

- результати дослідження (таблиці, діаграми, графіки тощо);

– висновки.

Рекомендований розмір заголовка – не менше ніж 100 пунктів типографських; розмір тексту – не менше ніж 20 пунктів типографських, міжрядковий інтервал – 1,5.

Найбільш популярними програмами для створення постерів є такі: RonyaSoft Poster Designer, RonyaSoft Poster Printer, Posteriza, Adobe InDesign, Ace Poster.

3.4. Регламент оцінювання кваліфікаційної роботи магістра

Згідно з «Положенням про порядок створення та організації роботи екзаменаційних комісій СумДУ з підсумкової атестації здобувачів вищої освіти» оцінювання результатів захисту кваліфікаційної роботи магістра здійснюється за затвердженою екзаменаційною комісією в університеті шкалою.

Таблиця 1.1 – Критерії оцінювання кваліфікаційної роботи за різними шкалами

Сума балів за шкалою університету	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Визначення
90–100	A	5 (відмінно)	Відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок
82–89	B	4 (добре)	Вище, ніж середній рівень, з кількома помилками
74–81	C		Загалом правильна робота з певною кількістю помилок
64–73	D	3 (задовільно)	Непогано, але зі значною кількістю недоліків
60–63	E		Виконання задовольняє мінімальні критерії

35–59	FX	2 (незадовільно)	Можливе повторне складання
0–34	F		Необхідний повторний курс із навчальної дисципліни

Таблиця 1.2 – Критерії оцінювання кваліфікаційної роботимагістра за 100-бальною шкалою

№з/п	Критерії оцінювання	Рівень відповідності до критерію (бали)			Максимальна кількість балів за критеріями
		<i>Низький</i>	<i>Середній</i>	<i>Високий</i>	
1.	Відповідність назви змісту роботи	0-3	4-7	8-10	10
2.	Обґрунтованість актуальності дослідження	0-1	2-3	4-5	5
3.	Науковість визначення об'єкта, предмета і мети дослідження	0-1	2-3	4-5	5
4.	Відповідність вимогам до формулювання припущення	0-1	2-3	4-5	5
5.	Використання нової літератури для аналізу проблеми у теоретичній частині	0-1	2-3	4-5	5
6.	Дотримання стилістичних норм наукової мови	0-1	2-3	4-5	5
7.	Змістовна відповідність теоретичної і практичної частин роботи	0-3	4-7	8-10	10
8.	Обґрунтованість застосованих методів та методик дослідження	0-3	4-7	8-10	10
9.	Наявність математико-	0-3	4-7	8-10	10

	статистичного аналізу даних (чи якісного аналізу відповідно до специфіки роботи)				
10	Повнота висновків та рекомендацій за результатами дослідження	0-3	4-7	8-10	10
11	Відповідне до вимог оформлення роботи	0-1	2-3	4-5	5
12	Аргументованість усного захисту результатів дослідження	0-1	2-3	4-5	5
13	Компетентність у відповідях на запитання при захисті результатів дослідження	0-1	2-3	4-5	5
Разом:					100

ДОДАТОК А

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій
Кафедра психології, політології та соціокультурних технологій

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри

(підпис) (прізвище та ініціали)
« ____ » _____ 202__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
«Політичні технології та аналітика»

(прізвище, ім'я, по батькові)

за темою _____

(галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»,
спеціальність 052 «Політологія»)

Науковий керівник

(науковий ступінь, посада, вчене звання)

(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

« ____ » _____ 202__ р.

Підсумкова оцінка:

Національна шкала _____

Кількість балів ECTS _____

Члени комісії:

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Суми 202__

ДОДАТОК Б

ДОДАТОК В

Відгук наукового керівника на кваліфікаційну роботу

П. І. П/б студента _____

Тема кваліфікаційної роботи _____

№з/п	Критерії оцінювання	Рівень відповідності до критерію (бали)			Максимальна кількість балів за критеріями
		<i>Низький</i>	<i>Середній</i>	<i>Високий</i>	
1.	Відповідність назви змісту роботи	0-3	4-7	8-10	10
2.	Обґрунтованість актуальності дослідження	0-1	2-3	4-5	5
3.	Науковість визначення об'єкта, предмета і мети дослідження	0-1	2-3	4-5	5
4.	Відповідність вимогам до формулювання припущення	0-1	2-3	4-5	5
5.	Використання нової літератури для аналізу проблеми у теоретичній частині	0-1	2-3	4-5	5
6.	Дотримання стилістичних норм наукової мови	0-1	2-3	4-5	5
7.	Змістовна відповідність теоретичної і практичної частин роботи	0-3	4-7	8-10	10

8.	Обґрунтованість застосованих методів та методик дослідження	0-3	4-7	8-10	10
9.	Наявність математико-статистичного аналізу даних (чи якісного аналізу відповідно до специфіки роботи)	0-3	4-7	8-10	10
10	Повнота висновків та рекомендацій за результатами дослідження	0-3	4-7	8-10	10
11	Відповідне до вимог оформлення роботи	0-1	2-3	4-5	5
12	Аргументованість усного захисту результатів дослідження	0-1	2-3	4-5	5
13	Компетентність у відповідях на запитання при захисті результатів дослідження	0-1	2-3	4-5	5
Разом:					100

Висновок наукового керівника: Допустити / не допустити до захисту

Оцінка кваліфікаційної роботи _____

Додатковий коментар наукового керівника _____

Науковий керівник _____

(підпис)

Дата _____

ДОДАТОК Г

Зразок оформлення рецензії на кваліфікаційну роботу

РЕЦЕНЗІЯ на кваліфікаційну роботу здобувача освітньої кваліфікації магістра політології

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

(тема кваліфікаційної роботи)

(1–2 речення про актуальність теми в контексті сучасних проблем)

_____. Означені положення зумовлюють актуальність проблематики кваліфікаційної роботи _____, адже метою дослідницьких

(прізвище та ініціали здобувача)
зусиль автора / авторки є

(мета кваліфікаційної роботи)

У першому розділі наукового дослідження

(прізвище та ініціали здобувача)

визначено

(зміст розділу 1 з назвами підрозділів)

У другому розділі кваліфікаційної роботи

(прізвище та ініціали здобувача)

розкрито хід і результати власного дослідження

(назва розділу 2)

Так, дослідником / дослідницею визначено,

що _____

(1–2 речення про результати емпіричного дослідження)

У третьому розділі кваліфікаційної роботи автором /
авторкою обґрунтовано та презентовано

(назва корекційно-розвивальної програми)

Водночас робота не позбавлена певних недоліків. Так,

(1–2 зауваження до кваліфікаційної роботи)

Незважаючи на це, кваліфікаційна робота

(прізвище та ініціали здобувача)Продовження додатка Г

містить нові як теоретичні, так і практичні експериментально одержані результати. Логічність і системність розв'язання проблеми _____

(тема кваліфікаційної роботи)

дає підстави вважати кваліфікаційну роботу

(прізвище та ініціали здобувача)

цілісним, завершеним дослідженням, що заслуговує на _____ оцінку.

(рівень оцінки)

Рецензент:

Науковий ступінь, посада

Ініціали, прізвище

Місце печатки

ДОДАТОК Д

*Зразок довідки про впровадження результатів
наукового дослідження*

ДОВІДКА про впровадження результатів наукового дослідження здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)
на тему

(тема кваліфікаційної роботи)

Впродовж

(часовий період, прізвище, ім'я та ініціали здобувача)

на базі

(назва бази практики)

реалізовувалася технологія

(назва технології)

що сприяло

(описати позитивні зміни, що відбулися в організації)

Керівник організації

Ініціали, прізвище

Місце печатки

Електронне навчальне видання

Методичні вказівки
до виконання, оформлення та захисту
кваліфікаційної роботи освітнього ступеня «магістр»
для студентів спеціальності 052 «Політологія»
за ОПП «Політичні технології та аналітика»
денної форми навчання

Відповідальний за випуск А. М.
Костенко

Редактор І. О. Кругляк
Комп'ютерне верстання С.М.Король

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 3,14. Обл-вид. арк. 1,60.

Видавець і виготовлювач
Сумський державний
університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.